

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT**
ИККАІНІЕННЕ

Число 11 (515) Рік вид. XII. 15 березня 1936 р. Ціна 1 ₴р.50 Prix 1 fr.50.

Париж, неділя, 15 березня 1936 року

У кожного майже народу по великій війні є свята для всіх могила. Там поховано втілення національного героя, поховано одного з тих, що життя віддали за волю, незалежність, щастя, добробут і ліпшу долю рідного народу і його держави. Там лежить невміруще серце нації, те найкраще, що вона має.

І ота могила мертвого героя — то символ живої сили нації, емблема її величності і слави. Скропляють її гарячі сльози невтішних матерів, що віддали на вівтарь батьківщини найдорожчого сина; схиляються перед нею в пошані глибокій живі товариші; вона — приклад чинної і жертвенної любови до рідного краю для молоді. Володарі чужі перше за все складають на ту могилу квіти, віддаючи належне величі духу народу, що до його столиці вони прибули.

То могила Невідомого Вояка.

Немає її лише у нас. Бо хоч багато незнаних героїв душу й тіло положили за нашу свободу, та нема й не може бути їй місця на поневоленій землі. Немає поки-що...

А проте шербата доля, яка позбавила нас багато з того, без чого не можна уявити собі повноти життя сучасної нації, наділила давно вже нас скарбом, якого не посідають інші, щасливіші за нас, вільні народи.

Маємо могилу генія нації, її пророка: Шевченкову могилу.

Та могила, де на високій горі над Дніпром лежить серце нації, — близька й рідна нам усім. То наша святиня національна.

Туди ще дітьми відбували ми прощу. Там вчилися ми любити

рідний край, жити для нього і вмірати за нього. Могила та, тісно зв'язана з «Заповітом» великого поета, заповітом, що був для нас за національний гімн за найтемніших часів, зв'язана з усією його діяльністю патріота, співця і борця за краще майбутнє України.

Пам'ятаєте:

«Як умру, то поховайте...»

Частину того заповіту виконано, — поховали, — а решту?

І коли протягом довгих десятиліть до тієї могили линули думки всього, що є живого серед українського народу, — то з особливою силою звертаються очі наші звідусіль туди, до білого хреста на високій горі над Дніпром, сьогодні, коли побожно згадуємо сімдесят п'яті роковини смерті Кобзаря.

Того хреста вже нема... Сьогодні Україну окрадено, замучено, поневолено. Та святотатна рука зухвалого чужинця, що може зруйнувати хрест залізний, сплюгавити гроб, не спроможна сягнути глибше, вбити душу живу, яка живою зостається і в землі, і звідти озирається до «мертвих і живих, і ненарождених земляків, в Україні і не в Україні сущих».

І сьогодні сильніше, ніж коли, як дзвін на гвалт, як грім недалекої страшної грози гремить і могутніми хвилями розходиться необмежними просторами української землі і далекими світами нашого розсіяння непереможний голос пророка нашого визволення, голос, що кличе нас усіх до чину, який слово перетворити має в діло:

«... вставайте,
«Кайдани порвіте,
«І вражою злою кров'ю
«Волю окропіте!»

* * *

Європа переживає драматичні дні. Одмовлення Німеччини від Локарнського пакту, зайняття німецьким військом демілітаризованої зони витворило напружену атмосферу, викликало гарячкове шукання виходу з утвореного тим фактом міжнародного кризису.

Коли писалися ці рядки, що сьогодні побачили світ, справу ще не вяснено. Ідуть наради, в які входить складна гра сил. Свого часу в нашому огляді «З міжнародного життя» подано буде юридичний і політичний аналіз становища, що до нього призвів логічний розвиток подій. Складний і давній процес, який відбувається в Німеччині, —

процес возстановлення нею внутрішньої і зовнішньої повноти прав на власній території і в колі інших держав та зміна у міжнародніх відносинах, що їх було укладено Версальським трактатом, а особливо активне входження в життя Європи ССРСР, що його останнім акордом являється ратифікація франко-совітського пакту, який і спричинився вже оце до нових ускладнень.

Перед державами стоїть не тільки вирішення принципіального правового питання про одностороннє порушення трактату, але далеко складніша проблема практична мирного поладження протилежних інтересів, що їх одні проти других поставило життя.

З газет читачі знають уже перебіг подій і те, в якому напрямку вони розвиваються. Цікаво тут зазначити позицію совітів, а саме заяву лондонського полпреда Майського, який, як повідомляє «Гавас», подав до відома помішникові британського секретаря по міжнародніх справах Кренбурнові, що «ССРСР твердо протиставиться всяким пересправам з Німеччиною, доки буде тягтися незаконна окупація германськими військами Рейнської країни».

Совіти, що свого часу були проти Локарнського пакту і з ним нічого спільного не мають, тепер на сторожі його виконання!

Совіти говорять про законність і беззаконність! Москва в обороні права!

Це б видавалося на здоровий розум поганим, жалюгідним жартом, чистісіньким глумом. Але, на жаль, є держави, готові те за серйозне вважати і з тим рахуватися.

Совітський фаховець міжнароднього права називає вступ німецького війська до німецької території беззаконною окупацією. А як назвати розбійне захоплення совітами чужої території і незалежної Української Держави?

Менше, ніж хто, має право забирати голос у цій справі представник червоної Москви. Адже вона, порушивши всякі права, права людські й формальні, підбила збройною рукою і тримає живосилом справді в окупації Україну.

З українського життя на чужині

(Із подорожніх вражінь із Німеччини)

Трудно докладніше придивитися до життя хоч би й своєї емігранції у якійсь країні за дуже короткий час перебування в ній. Але все-ж

у справах і настроях своїх людей легше розібратися, і хоч недовго мені прийшлося перебувати в Берліні, все-ж я міг схопити де-які риси українського життя в Німеччині.

Майже вся наша еміграція в Німеччині перебуває там з давніх повоєнних часів. Мало порівнюючи є таких, що осіли там в останніх роках. Причиною тому були головним чином майже непереборимі труднощі з одержанням дозволу на працю. Тепер там міг би жити лише той з емігрантів, хто не потребував би заробляти собі на життя. А тому що таких українських емігрантів не існує, то й кадри їх в Німеччині не поповнюються в наслідок переїзду туди наших людей з інших країн і число їх як би стабілізувалося. Цифру української еміграції в Німеччині з усіх українських земель определяють в 3000 чоловік, з яких до 1000 чоловік з Великої України.

Еміграція наша в Німеччині не так розбита, як мало організована. На кілька тисяч всього числа нашої еміграції там, ледве чи одну-дві сотки можна вважати формально організованими. До того ця організована частина, зрештою як майже і в кожній іншій країні, розбита по кількох ворогуючих організаціях.

Велике значіння в процесі цього організаційного розброду мав без сумніву факт припинення функціонування українського представництва після упадку нашої державности. Треба жаліти, що з від'їздом із Берліну останнього посла Української Народньої Республіки, українське представництво в Німеччині фактично було ліквідовано. В тих країнах, де представництва ці, в тій чи іншій формі, продовжували існувати і після упадку нашої держави, — як, наприклад у Румунії, Польщі, Франції, — українське життя, хоч було до деякої міри дезорганізоване, все-ж одзначається більшою нормальністю. В Німеччині-ж за відсутністю якогось свого авторитетного осередку, ґрунт для всяких анархічних проявів різних елементів із нашої еміграції, що мають до того нахил, атмосфера для різної отаманії, більшої й меншої, оказалась як найліпшою.

Не будемо тут говорити про українські організації, що існують в Берліні, і про які хоч побіжно необхідно буде згадати далі. Досить згадати про різні індивідуальні «ініціативи», на жаль, завжди авантюристичні й шкідливі, які не могли б мати місця, коли б існувало в Берліні авторитетне українське представництво, об яке подібні авантюри розбивалися б.

Особливо за останні три роки, коли утвердився в Німеччині теперішній режим, і коли багатьом почало здаватися, що в Німеччині «можна тепер робити українську роботу», різні ініціативи почали рости, як на дріжджах. Прийде час, коли, — на наш сором національний, на жаль, — буде відомо, хто й що робив у цей час в Німеччині «для України», які заходи в цій справі приймали, навіть які гроші добувалися «на національну роботу» і як потім за це саме іноді сиділося і в тюрмі. Треба, натурально, стрітися, часто випадково, з такими людьми, що вам різних інформацій в українських справах можуть уділити. І не кожний свіжий чоловік у Берліні зможе про все

довідатися. І мені, ясно, багато чого залишається невідомим, але, те, про що довідуєшся, може часом викликати сором...

Де-які з наших людей в Берліні мають добрі чужі знайомства і зв'язки. Порівнюючи, я навіть сказав би, що цих зв'язків і знайомств можливо, більше, ніж у українців у інших країнах, де ці знайомства чужинецькі являються іноді певною «привілегією» вузького кола осіб. В Німеччині все якось простіше. Одні мої українські знайомі запропонували мені певного вечера піти з ними на прийняття до одного з балтійських посольств. Я охоче зкористав з цієї нагоди побувати між чужими людьми. Не жалував такого свого рішення, бо представили мене, як українського журналіста, і послові тієї держави в Берліні, і я міг у довгій з ним розмові про Україну пояснити йому сучасний стан української справи і од нього довідатися про ставлення до України і перспективи що-до наших відносин у майбутньому. Але не про це тут головно хочу згадати, бо говорю зараз про ті різні українські авантюри, що можуть мати місце в Берліні в наші часи. А саме, розказали мені в тому посольстві, як кілька днів перед тим явився був до них один українець, п. Z....., який і тепер, як мені відомо, живе в Берліні, і який назвався не більше, ні менше, як «заступником Петлюри» і запропонував тій державі купити у нього кораблі української флоти, в надії, розуміється, дістати тим часом якийсь аванс...

Семен Нечай.

(Далі буде).

З життя й політики.

— Підсумки еволюції політичних відносин в ССРСР. — Остаточне оформлення диктатури і його етапи. — Її соціальна база. — Диктатура і українська справа.

В цьому черговому нашому огляді хочемо поставити собі завдання, трохи відмінні від тих, що звичайно ми ставили в наших оглядах совітського життя й подій. Не будемо на цей раз спинятися на біжучих справах совітського життя, а спробуємо зробити певні підсумки того стану, в якому опинився совітський союз, а з ним і Україна, в результаті дотеперішнього свого розвитку.

Зайнятися цією справою примушуть нас подвійного роду обставини. З одного боку, цілий ряд фактів указує, що саме теперішній момент в житті совітського союзу є тим критичним періодом, який поставить його в нові обставини і перед новими завданнями. Саме в ці дні зафіксувалася нова міжнародна ситуація для ССРСР, яка визначилася, з одного боку, вступленням в силу франко-совітської умови, а з другого боку крайнім напруженням відносин на Далекому Сході.

Цього року десята річниця смерті бл. пам. Симона Петлюри.

Зафіксувалися так само певні нові напрямні совітської політики, визначені в постановах грудневої сесії ЦК ВКПб і січневих нарадах сесії ЦК'а загально-союзного і республіканських, виявлені в ряді дуже характеристичних виступів совітської преси. Зайнятися підведенням підсумків необхідно, з другого боку, тако-ж і через те, що цим способом можна підійти й до такого актуального і модного тепер питання, як питання про «еволоцію» совітської системи.

В силу необхідности те підведення висновків, яке ми хочемо зробити, може бути лише в обмеженій кількості ілюстровано і доповнено фактичним і цифровим матеріалом. Цей матеріал ми давали в наших попередніх оглядах: сподіваємося, що так само будемо постачати його в майбутньому.

* * *

Підсумки розвитку відносин в СССР в політичній царині можуть бути зведені до формули: остаточне ствердження і скріплення диктатури і влади Сталіна. Боротьба Сталіна за владу в СССР порейшла через ряд етапів. Тепер ми свідками повного закінчення оформлення його диктатури.

При існуванні в СССР диктатури комуністичної партії боротьба Сталіна за владу, природис, мусіла перейти через етап опановання ним командуючих висот в партійному апараті. Знаємо ми перебіг цієї боротьби, що тяглася на протязі кількох років. Внутрішньопартійна опозиція була знищена і ліквідована: воля думок і воля дискусії, яка раніше в партії в певних межах існувала, була скасована; стара большевицька гвардія, яка в партії посідала певний моральний авторитет і була потенційно небезпечною для Сталіна, підлягала найжорстокішій нацифікації; вживалося тут найрізномродніших засобів, од висилки за кордон (Трєцький) і до Сибіру (Раковський) до виточення судових процесів (Зінов'єв) і ліквідації тих товариств, де старі большевицькі авторитети посідали вплив і значіння (Товариство політкаторжан, товариство старих большевиків). Підпорядкувавши собі партію, Сталін поставив собі завдання перевести її реорганізацію в тому напрямі, щоб її організаційна структура була як найбільше пристосована до потреб диктатури. Масовість і порівнюючи легкий доступ в її ряди робив апарат партії занадто складним і незграбним для використання його диктатором. Переведено ряд заходів для того, щоб цю складну організацію скоротити і зробити простішою. Обернути її в апарат, більш пристосований для здійснення директив диктатора. З партії видучено всі непевні й пасивні елементи: переведено перелічення менш цінних і свідомих елементів в кандидати, позбавлено всяких прав, утруднено доступ до партії, на певний період прийняття нових членів цілком заборонено; зроблено неможливим механічний перехід до партії з комсомолу. Останнім штрихом в цьому процесі підпорядкування партії Сталіну є постанова останнього пленума ЦК ВКПб, якою прийняття до партії в обмежених розмірах відновлюється, але з тим застереженням, що ЦК надається право заборонити прийняття в тих організаціях, які будуть призначені політично невірними і непевними.

Є цілком зрозумілим, що в результаті всіх цих реформ політична роль і значіння партії зменшується до мінімуму. Вона, як база для опозиції, для диктатора тратить свою безпеку, але рівночасно з тим тратить і свою вартість, як політичне і громадське оперття для диктатури. В зв'язку з бажанням знайти для себе нову, ширшу базу стоїть теперішній курс Сталіна на безпартійних большевиків, його змагання з'єднати коло себе й опертися на ті елементи, які своє поставлення й свос упривілейоване становище завдячують совітському режимові і які мають підстави думати, що упад в режим: була з'єднати разом з тим тако-ж і кінець їхньої персональної кар'єри. Звільнившись від залежности од партії, Сталін організує коло себе преторіянську гвардію, для якої законом

стає кожне чергове посунення диктатури. Диктатура набуває підком закінченого й оформленого вигляду. Диктатор стає єдиним джерелом закону, єдиним авторитетом, який знає, куди направити курс совітського корабля. З системою диктатури човної і послідовної, вступає ССРСР на зустріч тим новим подіям, яких примушує чекати надзвичайно заплутана й напружена міжнародня ситуація.

* * *

Ми не один раз в своїх оглядах підкреслювали, що диктатура комуністичної партії не була диктатурою пролетаріату, а диктатурою над пролетаріатом. Але констатування того, що комуністична партія ніколи не висловлювала волі пролетаріату, в жадний спосіб не заперечує той думки, що ця партія серед певних кол пролетаріату і селянства, передовсім в центральних російських областях, мала свій вплив і значіння. Ліквідація партії, як політичної організації, переведена Сталіним, обернення її в один із другорядних додатків до бюрократичної совітської машини не могла не означити звуження бази, на якій спірається диктатура, й поступаючого одриву її від реального совітського життя. Бо та преторіанська гвардія, на якій хоче спиратися Сталін, є витвором лише бюрократизованого совітського устрою і інтересів жадної громадської групи не речеєштує і не виявляє.

Наслідком цього все далі поступаючого одриву диктатури від життя є втрата нею в її політичній лінії всякої провідної думки, кожного провідного напрямку. Те, що характеризує політичні посунення диктатури в останні часи, — це політика лагірування. Обов'язуючий формально курс генеральної лінії фактично існує лише на папері. В ньому заведено стільки поправок і змін, що тепер совітському громадянинуві загрожувала б поважна небезпека опинитися в концентраційному таборі, коли б він почав висовувати проти певних теперішніх посунень совітської влади ті аргументи, якими обгрунтовували свою політику рішакчі совітські чинники перед двома-трьома роками. Політика влади визначається тепер од випадку до випадку. Встановлюється система часткових папірових уступок, яка ніког не може задовольнити, яка не може дати совітському кораблю певний напрям. Політика поліпшення становища інтелігенції перемінюється в давання їй по зубах. Загравання з робітництвом змінюється стахановським притиском і новими нормами виробництва. Проголошення амністії для «куркулів» і уступки колхозникам, згідно з заявами авторитетних чинників, не переводяться в життя, не зважаючи на існування відповідних декретів.

Поки-що політика лагірування ті наслідки, яких од неї чекає влада, досягає. Вона дає можливість диктатурі заховувати своє існування, дає можливість їй справляти назовні вражіння міцної і твердої влади. Але чи буде так в тому випадку, коли напружена міжнародня ситуація поставить диктатуру перед такими фактами, що будуть вимагати від неї напруження і мобілізації всіх можливих сил?

* * *

Ми зазначили вже, що характерною рисою сучасної політики диктатури є політика лагірування. В це твердження мусиме внести одву поправку. При постійному злитанні й змінах напрямних совітського курсу є одна сфера, в якій цей курс лишається твердим і виразним з 1929-30 років. Цією сферою є політика що-до УСССР і української національної справи. Переводиться тут, починаючи з часів першої п'ятилітки, послідовна політика повного нищення українських автономних устанів і ліквідації всіх українських культурних здобутків.

Не важко зрозуміти причини цієї політики. З режимом диктатури неминуче зв'язаний режим централізації і режим ліквідації та розбиття

всіх існуючих об'єднань громадського й соціального порядку. Кожна держава, установа, що має свою відмежовану компетенцію в обсязі законодавства і управління, складає перешкоду для чинності диктатури; кожне громадське об'єднання таїть в собі ту небезпеку, що воно може складати з себе силу, яка поставиться проти диктатури. Через те відомо природним і неминучим був факт ліквідації українських національних здобутків і державних установ у міру розвитку й скріплення диктатури. Свого роду свідомістю поважності й дозрілості українського руху є те, що диктатура усвідомлює собі, що тут політика лавірування для неї не дає жадних результатів, що вона для неї є тут неможливою й недоцільною. Сталін розуміє, що інсценізація прихильності до українських національних домагань в стилі хоч би того, як це було зроблено останнього часу для азійських «національних республік». — на Україні с риччу небезпечною. Для нього лишається тут лише один шлях — система гноблення й утисків, які в останньому рахунку лише сприяють нагромадженню національної енергії.

* * *

В світлі даних цього процесу розвитку політичних відносин в ССР, цього процесу остаточного оформлення диктатури, не можуть не вражати своєю короткозорістю, своєю продуманістю позиції тих європейських прихильників совітів, які уважають, що вони обороняють інтереси демократії і борються з режимом диктатури Гітлера й Мусоліні... шляхом підтримки диктатури Сталіна. Вони не розуміють, що своєю тактикою підтримки сталінської диктатури вони лише підривають основи тої демократії в своїй країні.

А може більш правильним буде припущення, що західно-європейські демократичні прихильники совітів використовують демократичну фразеологію для оборони совітів зовсім не з демократичних міркувань. Певний матеріал для цього припущення дають ті дані, що виявилися під час дебатів у французькому парламенті в справі ратифікації французько-совітської умови. Та і по-за межами Франції тако-ж можна знайти дані, які свідчать, що не завжди західно-європейські оборонці совітів з демократичного табору керуються лише інтересами демократії.

В. С.

3 міжнароднього життя

— Франко-совітський пакт.

Справа з ратифікацією цього пакту перейшла не так гладко, як того мабуть хотілося совітам, а все-ж перейшла. Більшістю 353 проти 164 голосів французька палата депутатів 27 минулого лютого той пакт прийняла, і тепер після ствердження його сенатом, що, як бачили, було переведене в чисто формальний спосіб, зостається лише підпис президента республіки, — річ, напевно, вже чисто формальна.

Історія цього нового пакту довга, складна й досить запутана. Думка про нього неначе-то зродилася в Празі, а у Франції перший, хто став його опрацьовувати, був Поль-Бонкур, що взявся до нього, коли став на деякий час міністром закордонних справ. Його працю продовжив небіжчик Барту, після якого вона дісталася в спадщину П'єру Лявалеві. Ляваль, як здається, пактом не дуже-то був захоплений, бо, хоч і підписав його вже в травні минулого року, але на ратифікацію не ставив аж до кінця свого міністрування. Поставив його перед парламентом його наступник Флянден, щоб ще до виборів перевести цю справу, бо не зна-

ти, що ще було б з ним після виборів. Пакт перейшов голосами комуністів, соціялістів та радикалів з додатком певного числа голосів із інших, уміркованих парламентарських груп.

Така зовнішня історія франко-совітського пакту. Внутрішня-ж його історія зводиться до того, що запроєктований він був зовсім не в тій подобі, в якій його було ратифіковано. Ідея його була закреслена в дуже широких тонах. Це мав бути такий званий Східний пакт, що до нього мали ввійти Германія, ССРСР, Балтійські держави Польща, Румунія, Чехословаччина, за нею й Югославія, а може й Балканська Антанта, а Франція мала грати роллю гаранта. Ця ідея, як відомо, наткнулася на спротив Германії, на стримане ставлення балтійців, на нехіть Польщі, на вагання Румунії і т. ін., а з тих причин і завалилася. На її місце поставлено було проєкт другого, так званого, Північно-східного пакту з Германії, Польщі, ССРСР та Балтики, який так само і з тих самих причин не міг бути реалізованим. З держав, які мали приймати участь у тих регіональних, як говорилося, пактах, охочими до того залишилися лише три, тоб-то ССРСР, Франція та Чехословаччина. Жадного регіонального пакту, явна річ, вони скласти не могли, бо не мають спільних між собою кордонів, натомість склали вони двобічні пакти, які в сумі дали лінію Париж-Прага-Москва. Ланцюг тих пактів був такий: Прага-Париж мали пакт з давнього часу, Прага-Москва склали й ратифікували свій пакт минулого року, тепер ланцюга скріплено новим кільцем, пактом Париж-Москва. А тому, що чехословацько-совітський пакт був ратифікований умовно, — тоб-то набрав сили лише тоді, коли буде ратифікований пакт совітсько-французький, тому-то фактично випадає так, що французька палата депутатів 27 лютого ратифікувала не лише свій пакт з ССРСР, але й пакт чехословацький з тою самою державою. Прага стала таким чином точкою, в якій перехрестилися інтереси совітів з інтересами Франції.

Про зміст франко-совітського пакту свого часу говорилося на цьому місці. Зміст той так само означився не зразу, а перейшов різні фази, чи, так би мовити, редакції. На початках — совіти особливо хотіли були скласти ніби-то чисто військову конвенцію, яка б охоплювала Париж, Прагу й Москву та чинила б автоматично, тоб-то в разі нападу на одну з трьох конвенційних держав, дві останні мали б негайно виступити на допомогу всіма своїми силами. За часів Ляваля французька сторона поставилася проти такого автоматизму, а тако-ж і проти участі всіх трьох сторін в одному пакті. Тому то формально й складено було два пакти, хоч суттєво обидва вони тісно між собою пов'язані. Автоматизм з договору усунено, а натомість допомогу вставлено в рямці параграфу 16-го статуту Ліги Націй, з одного боку, а з другого, — її пристосовано до певних умов, вказаних в Локарнському договорі, учасником якого являється, як відомо, Франція. Це пристосовання мабуть і стало причиною того, що Чехословаччина мусіла скласти свій договір окремо, бо в Локарнському пакті про неї не говорилось нічого. До того ще вказано в договорі, що він цілий стосується лише до європейських територій.

У перекладі з дипломатичної мови пактів на мову, зрозумілу всім, питання взаємної допомоги випадає так. Коли б якась держава, скажімо Германія, бо як раз про неї говорилось в дискусіях з приводу пакту, нападе на совіти, і то неодмінно на їх європейські території, то перше мусіло б бути поставлено в Лізі Націй питання про визнання її нападником. На це в цілком ясному випадку італо-єгипетського конфлікту було втрачено десять день. Коли б в Лізі Націй не сталось одногослоної думки про те, хто є нападник, — а відомо, що в такого роду випадках в Лізі

Готуймося до достойного вшановання світлої пам'яті національного героя в день десятиліття його смерті.

Націй тяжко сподіватися на односторонність, — тоді Франція звертається до учасників-гарантів Локарнського договору, тоб-то до Англії та Італії, з запитанням, чи її допомога совітам протирічна чи не протирічна вказаному договору? Скільки днів треба на таку відповідь, не знати, бо прецедента що-до цього поки ще не було. І лише доставши задовільняючу відповідь, Франція може виступити на допомогу совітам. Таким чином, од нападу до допомоги минуло б 10-15 днів часу, тоб-то дуже багато. Бо коли б німці пішли б такою війною на СРСР, припустімо з боку Фінляндії, — як про це часто згадує совітська преса, — то за цей час що найменше Петербург був би уже в їх руках. Хто на початках великої війни був у Петербурзі, то знає, що там чекали німців через два тижні після оголошення війни, тепер воно пішло б скоріше, хоч би вже й тому, що коли така війна буде, то вона мабуть не потребуватиме, щоб її наперед проголошували.

Така стоїть справа з допомогою в одному випадку. Другий був би, коли б Німеччина напала на Францію. Совітська допомога могла б зачатися трохи скоріше бо для них обов'язкова лише процедура Ліги Націй, а з Локарно вони не мають нічого спільного. Але як ту допомогу вони могли б фактично виявити? Між Німеччиною й СРСР, як відомо, спільних кордонів немає, а Польща, що лежить між ними, совітських сил через свою територію перепускати ніяк не бажає. Совітам довелось б або наперед воювати з Польщею, яка, до речі, стоїть в союзі з Францією, або дістати од Румунії дозвіл переправити свої сили кружкою дорогою через її територію до Чехословаччини, аби вже звідти виступити проти Німеччини. Обидва варіанти, мабуть такі, не дуже доцільні, зважаючи на сучасну військову техніку. Єдине, що совіти могли б вислати, це була б повітряна флота, але й літакам довелось б використовувати один із двох вказаних вище, не дуже-то вигідних, бо довгих шляхів.

Третій випадок, коли б Німеччина напала на Чехословаччину. Згідно старому договору, французька допомога могла б прийти негайно й шляхи для того готові, хоч і далекі, але перед совітською допомогою встануть усі ті труднощі, що у перших двох випадках. Що-правда, один із французьких промовців у парламенті завіряв, що для совітських літаків кордони не існують, але для не-совітських вони таки є, і це може потягти за собою не локалізацію війни, а поширення її.

Таким чином, формально франко-совітський пакт — неначе-то не вносить нічого нового до європейського становища, а являється ще одною, так мовити, папіровою гарантією миру. В дійсності воно не так.

Тексти його такі загальні й такі мало означені, що значіння його мусить бути зважено не з того, що в ньому написано, а з того, що з ним захочуть зробити заінтересовані сторони. Він може так і зостатися ще одним пактом, як усі його попередники, але може тако-ж, при певних умовах, перетворитися у велику дипломатичну й політичну зброю, яка сколихне цілим континентом Європи, коли не більше. Не дурно таку велику увагу присвячує йому прихильна на сьогодні до Франції Англія, так цікавиться ним Італія, так рішуче виступила Німеччина, а з нею й ціла Середня Європа, так насторожилася Польща й Балтійські держави. Більше за те, навіть японську переворотову акцію, що в час, коли писано ці рядки, вибухла в Токіо, частина європейської преси, в тому числі й французької, причинно зв'язують з ратифікацією франко-совітського пакту. У пакті, що правда, як вказано вище, виразно говориться лише про європейські території, а все таки хвилі, що він підійняв у міжнародних взаєминах, докочуються й до Далекого Сходу. Такий вже на сьогодні тісний став світ. А що з того вийде, буде видно.

Observer.

З преси

«Новое Слово», російський часопис, що видається в Берліні «Російським Национал-Социалистическим Движением», в числі своєму з 26 січня с. р., подає відомість про відкриття свого відділу Берлін-Бранденбург.

Згадуючи про наслідки праці нової російської еміграційної організації, що заснувалася в Німеччині, протягом двох літ свого існування, «Новое Слово» так характеризує головне завдання «Російского Национал-Социалистического Движения»:

«За своє головне завдання російський націонал-соціалістичний рух вважає підготовку кадрів, вихованих у душі, що відповідає особливим умовам Росії та її народів (на ґрунті безумовного признання рівноправності яких «в великом общем отечестве» він стоїть)»... і т. д.

Загально відомим є ставлення всіх російських течій, од правих і до найлівіших, до визвольних рухів поневолених Москвою народів, в тому числі й до визвольного руху українського. Ведуть всі росіяне, хто-б вони не були, запеклу боротьбу проти змагань українського народу за свою політичну свободу, і ми знаємо, що лише у завзятій боротьбі з кожною Росією, якою б вона не була, ми здобудемо свою державну незалежність.

Не знаємо, як поважною є нова російська організація, що оце два роки тільки, як працює на терені Німеччини. Але все-ж цікаво занотувати, що й вона пішла в сліди вже існуючих, і в національному питанні займає позицію «великої спільної батьківщини» для всіх «народів Росії»... Отже знову — «единая и неделимая».

Свою відповідь що-до цього поневолені комуністичною Москвою народи, об'єднані в спільній боротьбі за свою незалежність у відомій організації «Прометей», уже давно сказали. Сопітська Росія мусить розпастися і всі підготовлені до державного життя народи, що входять у її склад, на її ґрузах створять свої незалежні держави.

І тому смішним в умовах сьогоднішньої дійсности являється заснування «української секції», про що ми чули, в названому вже «Російському Націонал-Соціалістичному Русі». Організаторам тієї української секції наперед можна порекомендувати не витратити даремно зусиль.

Бо український народ не хоче більше бачити жадних «общих атечеств» і намагає всі свої зусилля до створення власної вільної батьківщини.

Осіб що бажать, за прикладом минулих років, замість великодніх візитів та привітань скласти пожертву на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі, просять повідомити про цю Бібліотеку або Редакцію «Тризуба» до 2 квітня с. р. Привіт од цих осіб з їх іменами буде оголошено в «Тризубі».

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

З життя Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі.

За місяць січень 1936 року ласкаві добродії та прихильники Бібліотеки обізувалися такими пожертвами: 1) Українська Громада в Оден-ле-Тіші — 20 фр., 2) п. М. Кузь — 5 фр., 3) панство Онишків — 10 фр., 4) п. Іл. Шаповал — 10 фр., 5) П. і М. Плеваки — 10 фр., 6) п. Ст. Шишківський з Праги — 10 фр., 7) п. Іл. Батрак — 10 фр., 8) п. Козачок — 15 фр., 9) Галина Литвиненко — 3 зол., 10) пані Юл. Шульгинова — 5 зол., 11) Р. і Н. Шуки — 5 зол., 12) д-р Рошинський — 5 зол., 13) Збірка в Клубі «Українська Хата» в Рівному підчас Академії пам'яті С. Петлюри в р. 1935 — 42 фр., прислані п. послом Ст. Скрипником.

Всього пожертв поступило в січні — фр. 183.

Свою прихильність та увагу до Бібліотеки пожертвою книг та інших річей виявили такі особи: 1) п. М. Малашко — 8 світлин, 2) п. Є. Бачинський з Женеви — 2 чч. газети з українською, 3) п. Іл. Хмелюк — 2 кн., 4) п. І. Карбовський — 1 рушничок, 5) проф. І. Огієнко з Варшави — 1 кн., 6) В-во «Світ Дитини» із Львова — 1 кн., 7) В-во «Новий Шлях» із Канади — 1 кн., 8) п. В. Королів-Старий з Мельніку в Чехії — 4 кн., 9) В-во «Торбан» із Львова — 40 зшитків нот своїх видань, 10) В-во «Українська Бібліотека» із Львова — 4 кн., 11) «Український Громадський Видавничий Фонд» із Праги — 28 книг,

12) п. полк. Лощенка (Гетьманська Управа в Берліні) — 1 кн., 13) од Наукового Інституту в Берліні — три кн., 14) п. С. Косенкової — 10 кн., 15) п. З. Безуглого (світлярня «Фотокоз» — 8 світлин, 16) Ред. «Тризуба» — 2 кн., 17) п. Іл. Хмелюка — 1 кн., 18) п. П. Йосипшина — 1 світлина, 19) Шкільної Ради у Франції — 1 кн.

— Ширий відгук українців із Ванкуверу. Рада Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі склала сердечну подяку українцям із Ванкуверу, що на святі державности, 26 січня с. р., на пропозицію п. голови Народнього Дому А. Щербак зложили пожертву на Бібліотеку. Подаючи імена жертводавців, вітаємо їх сердечно та послаємо найкращі побажання. Датки зложили п. п.: А. Щербак та Д. Стручинський по одному долару, І. Шевчук, Н. Москалик, Н. Н. С. Сяньовський та Повк — по 50 ц. Н. Н. — 35 ц. По 25 центів зложили: п. п. К. Лаховецький-О. К. Молчанський, С. Савчук, Ф. Стейшин, Ф. Мосенко, С. Сироїд, В. Потапенко, М. Нагорний, Ю. Бойчук, М. Тихий, В. Пелех, Софія Стещук, Ф. Богдан, С. Лобай, Марчук, Ю. Юрчак, Касевич, Т. Маскаль, В. Маскаль, Р. Лаховецька, Гість, П. Щирецький, Є. Климко, Щербакова. По 10 центів зложили п. п.: П. Боднар, Т. Герасимчук, М. Шевчук, П. Миколаїв, М. Маскаль, М. Пінтон, Г. Кушчанко, М. Тимків, Ф. Сірий, В. Желда, К. Дружків, С. Маскаль, В. Глютик, Бонзель, У. Горудко, П. Герасимчук, Н. Целех, У. Мельник, В. Герман. По п'ять центів зложили п. п.: А. Теслюк, А. Книгницька, А. Шевчук, У. Савка, В. Семчич, Н. Щирецька,

Сливчук. Зокрема дякуємо їй збірачам: пані Богдан, пані Пелех та панам: М. Нагорному, М. Шевчукові, Ф. Богданові, П. Герасимчукові, Є. Климкові та М. Шербакові.

— Поіменний список ч. 24 осіб, що зложили датки на Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі.

На підписний лист ч. 740 п. Чорного, зв'язкового Т-ва б. Вояків Армії УНР в Шато-де-ля-Форе (Франція) датки зложили: пп. М. Чорний — 5 фр., Каптор — 10 фр., Дудніченко — Возняк — 5 фр. і Т. Сліпчук — 2 фр.

На підписний лист п. Філоновича з Праги (Чехословачія) датки зложили в коронах чсл. п.п. Вер. та Василь Філоновичі — 10, Арт. Зубенко — 25, Федь Кордовський — 5, П. Бутовський — 5, О. Бочковський — 5, І. Гуцилів — 5, Б. Гомзін — 2, С. Невінський — 20, І. Кабачків — 20, Л. Янушевич — 5, Н. Н. — 2, нечиткий — 5, З. Златов — 10, М. Битинський — 10, П. Крицький — 1, А. Яковлів — 20, В. Бибик — 20, нечиткий — 1, Слюсаренко — 2, Власенко — 1, Івасюк — 1, Н. Козицька — 5, Д. Антончук — 10, Л. Грабина — 2, нечиткий — 1, Ін. Гурін — 20, З. та І. Мірні — 10, Гудимов — 5, М. Литвицький — 10, Лідія (Словська) — 10, В. Каролик — 10.

На підписний лист ч. 764 Т-ва «Незалежна Україна» (Брюссель, Бельгія) датки зложили у франк. бельг.: п. п. Я. Олексюк — 10, пані А. Олексюк — 10, О. Косець — 10, І. Косець — 15, Ю. Яковлів — 10, М. Бевз — 5, Дорошенко — 5, Устимович — 5, Калугина — 2, Бондаренко — 1, П. Левинський — 10, Шевченко — 1, Вічний — 1, Митрофанів — 1, П. Цинк — 1.

На підписний лист ч. 732 п. полковн. Татарулі, уповноваженого Т-ва б. Вояків Армії УНР в Шалеті (Франція) датки зложили у франках: п. п. полк. Татарулі — 10, сотн. Пашин — 5, пор. Шаповал — 10, Тимко Євген — 5, Сергій Татаруля — 5, Галаган — 2, Люзник — 2, Мар

— 5, Охмак — 2, Долотій — 2, Марушак Арсен — 2, Марушак К. — 1.50, Марушак — 2, Кислиця — 5, Григоренко — 1, Марушак В. — 2, Павловська — 5, Осипчук — 2, Давиденко — 5, Савицький — 3, Денисюк — 2, Гуновський — 3, Стоцький — 5, Д. Бақун — 3, В. Реган — 2, Семак — 1, Бойко — 1, Щербина — 10, В. Зубенко — 5, Хоменко — 5, Климів — 5, Ерлебук — 3, Лобода — 1, Жарський — 1, Литвиненко — 5, Кондифора Мик. — 10, Шевченко — 1, Столярський — 5, Мороз — 3, Попів — 2, Балінський — 5.

На підписний лист ч. 743 п. Пендюри, зв'язкового Т-ва б. Вояків Армії УНР в Регоні (Франція) датки зложили у франках: п. п. Пандюр Д. — 10, Ніговський — 10, Гайдук — 10, Лисик — 5, Євдошенко — 5, Старовіт Н. — 5, А. Бачинський — 5, Друцький — 5, Пащенко М. — 5, Мисозу А. — 5.

На підписний лист ч. 755 пані П. Багринівської з Рівного (Волинь) датки зложили у зол. польськ.: п. п. Барачукова — 1, Пахолкова — 0.50, П. Багринівська — 10, Магілія — 3, Н. Бульба — 2, П. Бил — 2, Я. Бичковський — 2, Вербицька — 1, Борачук — 1, Карнаухів — 1, І. Литвиненко — 2.

На підписний лист ч. 751 п. полковника Леоніда Олійникова, уповноваженого Бібліотеки в Ліоні (Франція) датки зложили у франках: п. п. Л. Олійників — 10, Чміль — 5, Ігнат'єв — 5, А. Остапчук — 5, Васимко — 5, Янушкевич — 1, Шемет — 5, Гиц Дука — 2, Українець — 4.50.

Всім цим особам та організація Рада Бібліотеки складає свою щирю й глибоку подяку.

— 22 січня в Українській Громаді в Оденле-Тіші. З нагоди роковин 22 січня заходами Ради Української Громади в Оденле-Тіші та філії Товариства б. Вояків Армії УНР, з участю Батьківського Комітету, в неділю, 16

лютого с. р., було влаштовано виставу-баль.

О год. 02 голова Громади п. Нікітін одкрив свято зачитанням короткого, але змістовного реферату, присвяченого цьому дневі. Після реферату мішаний хор під орудою навчителя Української Школи в Оден-ле-Тіші п. Сидоренка виконав «Ще не вмерла Україна» та де-кільки пісень.

За концертним відділом було поставлено, і треба сказати дуже вдало і добре, «Панну Штукарку», жарт на три дії Волоцького.

Особливо головні ролі було виконано дуже добре. Інтерпретація Валі (Штукарки) панією Ступницькою була захоплююча. Старого Лободу дуже правдиво грав п. Кузь. Чудова гра пані М. Вінницької (старшої) в ролі наймички Усті викликувала цілий час дружні оплески аудиторії. З повним знанням сценічної штуки провів своєю роллю Шеляга, відомий далеко поза межами Оден-ле-Тішської колонії, п. І. Упиренко. Гарно грали п. Щербак (сина Шеляги) та п. Лук'яненко (геродового).

Велике захоплення цілої салі викликували національні українські танки, які виконали — пані Дідок та п. п. Суцький і Ярешко.

Взагалі вечір пройшов з великим успіхом. Чистий прибуток з вечера пішов на користь української дитячої школи в Оден-ле-Тіші.

— Свято 22 січня в Парижі. 1-го березня с. р. паризька Громада влаштувала в салі André свято 22 січня. Складалося свято із промови голови Громади п. Бремєва по-українськи та п. І.Токаржєвського по-французьки, а також і з концертної частини, в якій взяли участь пані Корецька та Яхненкова і пп. Кучерів та Топольський.

На святі, крім значної кількості українців, були також чільні представники кавказької колонії, туркестанців, козаків і французького товариства «Франс-Оріан». Свято вшанував своєю присутністю також грузинський президент п. Ной-Жорданія.

— Український театр та музика в Парижі. Минулого 23 лютого відбувся в Парижі концерт із творів українського композитора Пономаренка, а 29 лютого повторно було виставу «Запорозький Клад» Ванченка Українським Незалежним Театром під режисурою П. Шмалія.

І Пономаренко, і Шмалій — це лицарі мистецтва, за яке вони душу свою віддають, визнаючи принципово не що, а як.

Тільки троє було виконавців творів Пономаренка — Кирсанова-Яхненко, Кучерів та Олекса Чехівський. Композитор знав, кого запросити. Всі були бісірвані.

Найкраще вражіння залишилося після жартівливої пісні «Їт та кицька», яку виконала пані Кирсанова-Яхненко — співачка не аби-яка. Баритон О. Чехівського наче трохи змінився, колишній соліст хору О. Кашниця, він дуже добре зрозумів завдання композитора. Музика його голосу хвилює. Також і Кучерів зрозумів думку композитора, і показав її так, як треба.

Артистичне виконання своїх творів супроводив чудовим акомпаніментом — Пономаренко. Його музика нагадує де-які нюанси відомого композитора Мусоргського.

Що-до «Запорозького Кладу», то про цю виставу вже писалося в «Тризубі», коли вона йшла в перший раз. Гра коміка завжди трудніша, як гра артиста побутового, бо тут без великого талану іноді виходить шарж. У Шмалія цього шаржу не було. Закоханий до божівілля волосний писарь таким і мусить бути. Чудово пройшла сцена з подарунками. Переляканий циганом, писарь увесь трусився. Та й правду сказати, циган — Кучерів — такого і так артистично нагнав жаху своїм голосом та мімікою, що було чого перелякатись...

Дуже мило кокетувала і пані Шмалієва. Її сопрано можна найменувати чисто українським, та ще й полтавським.

Танці циганські те-ж було поставлено не по-аматорському.

Аби дати змогу та трошки більшу сцену, то трупа Шмалія могла б виставити і де-які п'єси більшого значіння.

Мабудь журиться Шмалій через тяжкі обставини. Але пливе й пливе вперед, та не назад... Дай-же йому, Боже, на широкий беріг виплисти. І талану, і завзяття є досить...

Б. Л.

— Дитяче Шевченківське свято в Парижі. 8-го березня с.р. в Парижі, в селі Носче, відбулося дитяче Шевченківське свято, влаштоване українською дитячою школою.

Програм свята складався із співів дитячого хору шксли, з декламацій учнями школи творів Шевченка, п'єси на дві дії «Вінок на могилу Шевченка» та з гімнастичних вправ дітей школи під музику.

Із співів дитячого хору особливо добре вдався «Жалібний марш» — «Вмер батько наш». Добре тако-ж співали «Вечір», «Віс вітер» і «Заповіт». Хор показав, що в ньому є добрі голоси і що він піддається диригуванню, не дивлячися на те, що в ньому участь беруть зовсім малі діти, років 5-7.

Дуже симпатично грав на піаніно учень школи К. Мацак «Раненого орла» Присовського. Туші його хоч ще не сміливі, але лагідні і приємні.

Зовсім не зле відіграли діти п'єсу «Вінок на могилу Шевченка». Де-які з дітей, як В. Наглюк (дух Шевченка) і Л. Кобриня виявили прекрасну диkcію і вміння натурально грати. Дуже забавно і хороше робили пластичну гімнастику, окремо двічата з серпами (жниці) і окремо хлопці з прапорцями.

Взагалі треба сказати, що свято пройшло добре. І діти, і дорослі одержали повне задоволення. Перші тому, що були активними учасниками, другі раділи з цієї дитячої активності.

Організаторша свята і навчителька школи п. Горайнова одер-

жала від присутніх заслужену подяку і кілька разів мусіла виходити на сцену із своїми питомцями.

Матеріальні наслідки свята те-ж, певно, мають бути добрими, бо саля була повною. На святі були тако-ж і гості-чужинці.

І. З.

— Чергова бесіда в Редакції «Тризуба», що відбулася в неділю, 1 березня с.р., дала на користь українських безробітних 43 фр. 15 с. чистого прибутку.

Наступна бесіда має відбутися в неділю, 15 березня.

В Польщі.

— Початок лекцій проф. Д. Дорошенка на Варшавському Університеті. 6-го березня с.р. проф. Д. Дорошенко прочитав на Варшавському Університеті свій інавгураційний виклад на тему «Місце історії церкви у загальній історії».

Професор Д. Дорошенко обняв на Варшавському Університеті катедру Історії Християнської Церкви на відділі Православної Теології.

Академик Ст. Смаль-Стоцький видужує.

Довідуємося про поліпшення здоров'я після тяжкої операції академіка Степана Смаль-Стоцького.

Радіємо цій приємній вiстці і бажаємо визначному працівникові на полі української культури як найскоршого повного видужання.

Некролог.

† Олена Марущак. 9 листога с.р. в Шалеті померла після довгої і тяжкої хвороби пані Олена Марущакова. Похован, її було 11 лютого на шалетському кладовищі. Всіма шановану небіжчицю урочисто ховав прот. І. Бриндан. Співав хор під орудою п. Безносюга. Багато з місцевих громадян уважа-

ли за свій збав'язок одпровадити покійну на кладовище.

Лист до Редакції.

Родина Марущаків із Шалету складає найсердечнішу подяку всім, хто взяв живу участь у їхньому тяжкому горі — втраті

улюбленої й шанованої матери Олени Марущакової, що померла 9 лютого с. р. і яку поховано було 11 лютого. Зокрема найширша подяка прот. І. Бриндзанові, диригентові хору п. Безносюкові та всім хористам, а також і всім громадянам, що прийняли участь у похороні.

На 75 роковини Т. Шевченка

не забудьте про такі книжки :

1. Проф. Ст. Смаль-Стоцький: Т. Шевченко — співець самостійної України. На крейдяному папері в гарній окладинці. Ціна за примірник фр. 1.50.

З нагоди Шевченкових свят цю чепуреньку книжечку треба розповсюдити як найширше.

2. К о б з а р ь . Перше повне видання в одному томі з поясненнями й примітками проф. В. С і м о в и ч а . З портретом і біографією. Ціна фр. 25.

3. Prof. D. Doroschenko: Schewtschenko der grosse ukrainische National-Dichter. Ціна фр. 5.

4. Chevtchenko — Le poète national de l'Ukraine par D. Doroschenko, professeur a l'Université de Prague, avec préface du comte Antoine Chiappe. Ціна фр. 5.

Продаж у всіх українських книгарнях. Де нема, — звертатися на адресу Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі — 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9, France.

Здоров'я і нервова система

Проф. Клод Бернар сказав: «Мікроб ніщо, стан організму все». Це правда. Хвороба не може з'явитися без порушення натурального захисту організму. Головний захист організму здійснює нервова система. Рак, туберкульоз та інші хвороби не страшні, коли захист організму знаходиться у повній рівновазі. До збереження цієї рівноваги й мусять бути зкеровані наші зусилля. Науково доведено, що гормональна субстанція з органів здорових звірят —

К а л е ф л ю і д

зміцнює й обновлює організм і нервову систему. Подобиці в літературі, що висилається даремно.

Калефлюїд нагороджено 5-ма золотими медалями. Продається він у всіх аптеках. Висилається також за післяплатою.

Пишіть: Laboratoire «Kalefluid», 66, Bd Exelmans, Paris (16).

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус — Комітет.

Адміністратор: Лл. Косенко
Le Gérant: M-me Perdrizet.
